

১৭২

তাৰিখ ... 3 JUL 1997 ...
পঠা ... কলাম ... 2 ...

দৈনিক জনকৃষ্ণ

পরীক্ষা ও কেন্দ্র সমস্যা

মা

ধ্যমিক ও উচ্চ মাধ্যমিক পরীক্ষার্থী ছাত্রছাত্রীদের পরীক্ষাভীতি যতটা থাকে তাৰচেয়ে বেশি থাকে কেন্দ্র ভীতি, উৎকর্ষ আৰ অভিভাৱকদেৱ দৃশ্টিস্তা, অৰ্থ সমস্যা, যাতায়াত সমস্যা এবং আৰও কত কি! কোথায় সিট পড়বে, বাড়ি থেকে কতদূৰে হবে, পৰিবেশ কেমন হবে, পৰিদৰ্শকৰা কেমন হবেন— এই সব কাৰণে তাৰা বেশ কিছুটা বিচলিত হয়ে পড়ে।

পৰীক্ষার সময় শিক্ষার্থীদেৱ প্ৰায়ই কতকগুলো সমস্যাৰ কথা শোল যায় যে, হলে দিয়ে সব ভুলে গেছে, তয় পাছে, হতাশা বোধ কৰছে, এমনকি অনেক ছাত্র ছাতীকে কাঁদতেও দেখা যায়। কেউ আৰাৰ রীতিমততো অসুস্থ পয়ে পড়ে। দেখা যায়, ভাল ছাত্রছাত্রী যাব প্ৰথম বিভাগে উল্লোগ হবাৰ কথা সে পাস কৰতে পাৰেনি। আৰাৰ কেউৰা দিতীয় বা তৃতীয় বিভাগে উল্লোগ হয়েছে।

এ, আফৰোজ

৬/৮টি বিষয়ে পেটোৱ পাওয়াৰ কথা, পেয়েছে ২/৩টি বিষয়ে। সমস্যাগুলোৰ পিছনে কতকগুলো কাৰণ অবশ্যই আছে। কেন এমন হয়? এৰ উভয়ে বলা যায়, শিক্ষার্থীদেৱ জন্য সৃষ্টি সমস্যাগুলোৰ একটি প্ৰধান কাৰণ পৰিবেশ বা Environment এবং দিতীয় কাৰণ নিজ শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান বা বাড়ি হতে পৰীক্ষা কেন্দ্ৰেৰ দূৰত্ব ও যাতায়াত সমস্যা। সবাৰ নিজস্ব যান নেই, এমনকি অনেক কুল-কলেজেৱ যাতায়াতেৰ নিজস্ব কোন ব্যৱস্থা নেই। এ অবস্থায় ছাত্রছাতীদেৱ কষ্ট, অভিভাৱকদেৱ দৃশ্টিস্তা, অৰ্থ সন্দৰ্ভ ইত্যাদি কাৰণ হিসাবে ধৰা যায়।

তথ্যুত্তৰ প্ৰধান কাৰণটি নিয়েই যদি আলোচনা কৰি তবে দেখতে পাৰ যে, শিক্ষা যন্ত্ৰণালয়ে বা Educational Psychology-তে অৱগত কৃত্যাৰ একটি উপাদান (Elements) হলো স্থান-কাল নিৰ্দেশ (Locatisation)-এৰ পৰ হল বিস্তৃতি এবং বিস্তৃতিৰ কাৰণগুলোৰ মাঝে এ ক্ষেত্ৰে দুটিই প্ৰধান। প্ৰথমত Change of Environment বা পাৰিপার্শ্বিক পৰিবৰ্তন এবং দ্বিতীয়ত Emotional Blocking বা আবেগজনিত প্ৰতিৰোধ। স্থান-কাল-নিৰ্দেশ বা Locatisation কাৰণ ক্ষেত্ৰে ঘণ্টে ঘণ্টে পৰিবহন সন্দৰ্ভে

পৰিবেশৰ শেখা কোন বিষয় নতুন পৰিবেশে এসে ভুলে যায়। যেমন ছাত্রছাতীৰা গৃহেৰ বা বিদ্যালয়েৰ যে পৰিবেশে শিক্ষণীয় বিষয় স্মৃতিতে ধাৰণ কৰে তা সম্পূৰ্ণ নতুন বা ডিন্ন পৰিবেশে পিয়ে বেমালুম ভুলে যায়। উদাহৰণস্বৰূপ বলা যায়, ডিন্ন কেন্দ্ৰেৰ পৰীক্ষা হলে এসে ছাত্রটি তাৰ অতুল ভাল কৰে শেখা প্ৰশ্নৰ উত্তৰটি ভুলে গেছে। সেতিন ঘণ্টায় চোটা কৰেও অৱগে আনতে পাৰেনি। ফলে সব প্ৰশ্নৰ উত্তৰ না কৰেই উত্তৰপত্ৰ জমা দিয়ে দিল। কিন্তু যখনই সে নিজ পৰিবেশে বা বিদ্যালয়ে ফিরে আসে তখনই তাৰ ভুলে যাওয়া উত্তৰটি হবহ মনে পড়ে যায়। ছাত্রটি তখন দৃঢ়-বেদনায় কৌন্দনতে শুৰু কৰে। ফলে আগামী দিনেৰ পৰীক্ষার কথা সে ভুলেই গেল। বিভাইস বা পুনৰ্পঠ কৰতেও পাৰেনি। ফলে পৰবৰ্তী পৰীক্ষা আৱাপ হলো। সুতৰাং তাৰ সাৰ্বিক ফল কাঞ্চিত রূপ পেল না। পৰিবেশৰ পৰিবৰ্তনে ভুলে যাওয়া ও অৱগে আসা, এটাই হলো Change of Environment-এৰ প্ৰভাৱ এবং এৰ প্ৰভাৱ শিক্ষার্থীদেৱ ওপৰ পড়বেই এবং পড়তে বাধা।

আবেগজনিত প্ৰতিৰোধ বা Emotional Blocking, বিভিন্ন আবেগেৰ ক্ষেত্ৰে ভয়, রাগ, দুঃখ, উৎকর্ষ এভৰি অভিযন্তাৰ অন্য কোন কেন্দ্ৰে পৰীক্ষা দেয়াৰ বেলায় অনেক শিক্ষার্থীৰ মধ্যে আবেগজনিত প্ৰতিৰোধ কৰিয়া কৰে। ফলে পৰীক্ষা আৱাপ হয়। যাতায়াতেৰ অসুবিধা অপৰা দীৰ্ঘপথ পৰিয়ে পৰীক্ষা কেন্দ্ৰে সহযোগিতা পোছতে পাৰবে কিনা এই ভয়ও শিক্ষার্থীদেৱ মাঝে Emotional Blocking-এৰ সৃষ্টি কৰে। স্বাভাৱিক মন নিয়ে পৰীক্ষা দিতে পাৰে না। পৰিণামে পৰীক্ষাৰ ফেল কৰে বা আশানুৰূপ ফল অৰ্জন কৰতে ব্যৰ্থ হয়। জীবনেৰ লক্ষ্য ডিন্ন পথে মোড় নেয় এবং অনেক ছাত্রছাতীকে লক্ষ্যচূড়ত হয়ে সৱা জীবন হতাশায় ভুগতে দেখা যায়। প্ৰতিবৰ্তন কেন্দ্ৰজনিত কাৰণেও অনেকে পৰীক্ষায় আৱাপ কৰে। শিক্ষকমণ্ডলীকে নিজ কলেজ কেন্দ্ৰে রেখে ছাত্রছাতীদেৱ অন্য কেন্দ্ৰে পৰীক্ষা দেয়াৰ ব্যৱস্থা মেয়াদ পৰিবহন সন্দৰ্ভ মাৰিয়ক আকাৰ ধাৰণ কৰে।

(চলবে)